

Allahs vælgerkorps

Michael Thumann

Det Muslimske Broderskab holdt sig meget i baggrunden under oprøret i Egypten. Er det kun røgslør, når det bekender sig til demokrati og frihedsrettigheder? Det potentielle vælgerkorps er stort

De er Mellemøstens skræksymbol: Det Muslimske Broderskab, som Egyptens afsatte præsident, Hosni Mubarak, advarede USA og hele Vesten imod. Han hævdede, at hvis han ikke blev på posten, ville Broderskabet komme til magten. Den nye vicepræsident, Omar Suleiman, mødtes med den forbudte islamiske bevægelse og gav den mulighed for at stå frem på tv. "Siden er Broderskabet kommet magten nærmere", lød budskabet. Regimepropagandister maler ivrigt billede af en islamistisk fare. Som om dette spøgelse skulle redde regimet.

Men propagandaen virker. Ingen anden begrundelse for at beholde det slagne diktatur har virket så overbevisende som islamismen: "Hellere Mubarak end de muslimske brødre!".

I Vesten er begejstringen for opstande i Egypten, Jordan, Yemen og andre arabiske lande forbeholden.

Der er endog forbehold over for den sekulære revolution i Tunesien. Så kan demonstranterne råbe nok så meget på frihed og demokrati. Og de langskæggede og moralprædikanterne kan være nok så lille et mindretal blandt de protesterende borgere.

Erindringer om spor, der skræmmer, holdes frem. Om den iranske revolution i 1979, der begyndte harmløst, men udviklede sig til et islamistisk kup. Om islamisternes valgsejr i Algeriet i 1991. Om Hamas' køligt kalkulerede magtovertagelse i Gaza.

Her i Egypten, i heksekedlen i Kairo, virker disse scenarier fjerne. Men ingen ved med sikkerhed, om det fortsætter på den måde. Hvor stærkt er det Muslimske Broderskab egentlig? Hvad vil det? Og hvorfor har Broderskabet indtil nu holdt sig ret meget i baggrunden af opstanden?

Hos den troende læge

Et hovedkvarter for islamistiske protester ligger ikke langt fra den amerikanske ambassade i Kairos centrum: Lægeforeningen i Kasr-al-Aini Gaden. Der står Issam al-Erians skrivebord. En læge med uindfattede briller, kortstudset skæg og åbne, brune øjne.

Han har længe været skattemester for det Muslimske Broderskab og er nu medlem af dets ledelse. Desuden modtager han sine patienter og alt foregår ved samme skrivebord. I opstandens første uge arresterede regimet ham og spærrede ham inde. Befolkningen stormede fængslet og befriede forbrydere såvel som politiske fanger, herunder lægen. Siden har Issam al-Erian været fri og rastløs. Han styrter rundt til opstandens møder, kræver slut på undtagelsestilstanden og den repressive forfatning og fejrede Hosni Mubaraks afgang 11. februar. Men det er ikke hans løsladelse fra fængslet og ikke han position, der giver ham selvbevidsthed. Det er den islamistiske bevægelses fundament.

En gåtur gennem middelklassekvarteret Dokki uden for Kairos centrum illustrerer Broderskabets indflydelse bedre end nogen analyse af opstanden. En spraglet gade med kræmmerbutikker, en butik med ure og avis kiosker. Her en moske og der et tempel for velgørenhed: Dokkis poliklinik. Den tilhører stiftelsen Dawat al-Haq, arabisk for 'Råbet på

retfærdighed'.

Hvad retfærdighed betyder, viser en tavle ved indgangen med priserne på lægernes ydelser og helbredelsesmetoder. Priserne gælder også, når man går til kassen efter behandlinger. Og det er en sjældenhed i Egypten. Her modtager statsbetalte læger bestikkelse og beder dertil om erkendtligheder til deres egne familier. Og privatpraktiserende læger sender regninger efter behandlinger, der i sig selv gør folk syge.

På poliklinikken er priserne gennemskuelige og til at betale. De vakkelvorne stole af plastik i venteværelset og gnistrende gamle neonrør under og over et tæppe er fuldkommen underordnede. Vigtigere er det nye røntgenapparat. Fattige får nedslag i prisen, fordi rige islamister giver tilskud, for de ved, at her bliver sørget for sundhed og sjælepleje på en og samme tid.

På klinikkens flade tag findes en moske på statelige søjler, indfattet af poleret granit. Dertil hører et lille børnehjem og en religiøs skole. Dawat al-Haq har officielt intet af gøre med det Muslimske Broderskab, men er tilknyttet netværket af islamske foretagender i Egyptens tætbefolkede byer. Blandt de muslimske brødre er mange læger. Stiftelserne omkring bevægelsen lever af donationer fra højtuddannede, rige troende, og hundredtusinder giver i det mindste de par lira, som de kan undvære. Dawat al-Haq tiltrækker de troende i Dokki, et velfærdsaktie-

selskab, som islamister i mange arabiske lande er med i. Således er også islamister i Algeriet, de jordanske muslimske brødre og også Hamas vokset.

Islamisters moderbevægelse

Moderbevægelsen for alle islamister er fra Egypten.

I Ismailia ved Suez Kanalen grundlagde folkeskolelæreren Hassan al-Banna i 1928 Gamaat al-ichwan al-muslimin, det Muslimske Broderskab. Det var dengang en social bevægelse af unge ærekære borgere, der var lede og kede af den kriseplagede kapitalisme og drømte om fornyelse – med islamiske værdier.

Bevægelsen inspirerede prædikanter i hele Mellemøsten, ja i hele verden. I 1950'erne og 1960'erne opstod filialer af muslimbrødrene i mange mellemøstlige lande. I Jordan, Marokko og Tyrkiet blev de endog inddraget i regeringer. Det ændrede sig markant og kan nu mest spores i den tyrkiske premierminister Tayyip Erdogans regering.

I Egypten forblev brødrene forbudt, fængslet og holdt langt væk fra den politiske kappestrid. De måtte ikke blive til et parti. På den måde truede de ikke regimet, men kunne udnyttes som et spøgelse til afskrækkelse.

Gentagne gange alarmerede præsident Mubarak Vesten. Også i USA's præsident George W. Bushs tid. Bush forpligtede i 2005 USA's

'moderate' arabiske allierede til demokratiske reformer. Modstræbende gav Mubarak efter for presset, åbnede politiske fængsler og indlod sig på eksperimentet med delvist frie parlamentsvalg. De forbudte muslimske brødre fik lov til at kandidere som 'uafhængige' og valgkampen i det varme efterår 2005 blev overraskende spraglet. Liberale, nationalister, socialister, Mubaraks statsparti og kandidater for Muslimske Brødre gik i starthullerne.

Islamisternes kampagne kulminerede i folkefester med egyptiske og grønne flag, med vinkende kvinder med håret dækket og dansende mænd, der bragte børnene med. Arabiske popsange lød hele natten. På tribunen råbte islamistiske kandidater på en ende på undtagelseslovgivningen og imod de vilkårlige arrestationer.

Kampagnemedhjælperen uddelte Rowaa-Cola, en egyptisk kopi af den amerikanske original, blot sød og ulden i munden. Det trak. Mange islamistiske kandidater vandt i første valgrunde. Regimet var rædselsslagent og ringede til Washington og forlangte rygdækning til at sætte politiet ind. Tredje valgogang endte i knippelsuppe og massiv svindel. Men alligevel klarede 88 muslimske brødre at komme ind blandt parlamentets 620 medlemmer. Nu skulle de for første gang vise, hvad de egentlig ville.

Spørger man lægen Issam al-Erian om programmet, fortæller han me-

get om demokratiske valg, slut på undertrykkelse, politisk medbestemmelse, ytringsfrihed og jævnbyrdig politisk kappestrid. Det er uadærligt, men alt sammen områder, hvor det Muslimske Broderskab kan sætte sig igennem på lige vilkår. Hvordan forholder de sig til vold? "Det har vi længe taget afstand fra", siger al-Erian smilende.

Radikale fundamentalister

Og i realiteten har det Muslimske Broderskab i over 25 år lagt afstand til radikale fundamentalister som Ayman al-Zawahiri, også læge som al-Erian, og siden Osama bin Ladens højre hånd. Zawahiri kastede sig ud i militant jihad, mens muslimbrødre stillede op ved valg.

Hvordan forholder de sig til freds-aftalen med Israel? "Vi kan ikke anerkende den fred, så længe Israel besætter palæstinenserens områder", siger al-Erian.

Det Muslimske Broderskab har et spændt forhold til Hamas, som bruger vold som middel i kampen. Men ingen muslimsk bror tillader sig at støtte freds-aftalen. Ikke kun fordi det vil miskreditere bevægelsen i deres øjne. Også fordi de fleste egyptere, herunder oprørerne på Tahrir-pladsen, tager afstand fra aftalen. Men så længe militæret – den sande magt ved Nilen – respekterer den aftale, er den ikke til diskussion.

Debatten blandt de muslimske brødre kredser sig om andre spørgs-

mål i parlamentet. To år efter valget i 2005 offentliggjorde islamisterne et programudkast, der skulle gøre 'love med skæg' til at forstå. Men programmet blev aldrig færdig. Det skabte kun strid mellem reformfløjen og falanksen af ærkekonservative. Den ene fløj ville have lige rettigheder for alle troende. Den anden krævede, at kristne skulle underlægges 'den dominerende islamiske kultur'.

For reformisterne er tørklædet et frit valg for kvinder, for betonfraktionen en obligatorisk beskyttelse for det svage køn. Man var enige om, at æresdrab var en forbrydelse, men mange høge mente, at kvind frigørelse ikke var bedre end æresdrab. Reformisterne gennemtrumfede, at kvinder skulle have flere politiske rettigheder. De ærkekonservative tordnede med moralistisk retorik. I sidste instans manglede en linje.

Uenighederne viser, at de Muslimske Brødre ikke var noget undergrundsparti, ingen avantgarde for det islamiske proletariat, der kun ventede på det rigtige øjeblik til at udløse revolutionen og gribe magten. De ventede også noget helt andet end den iranske shahs fald i 1979. De ventede ikke på, at en fanatisk ayatollah fra Paris ville flyve triumferende ind til Kairo.

Egypten har hverken en Lenin eller en Khomeini. Det Muslimske Broderskab er en bevægelse – lige så bred som uskarp med ærkekons-

vative, reformfolk, forbenede gamle og unge mænd og kvinder, der gik med i demonstrationer.

Erfaringen fra parlamentet er, at tale uden enighed og uden indflydelse på egyptisk politik har frustreret de muslimske brødre. Nogle råber op om, at de vil boykotte manipulerede afstemninger. Ved parlamentets valg til formandsposter i udvalg vandt mange muslimske brødre, der talte om selvransagelse. Den nye leder, Mohammed al-Badie, vil skabe enighed og samling og også disciplinere bevægelsen. Man talte om moral, ikke om magt. Man ville være rene og oprigtige – og ikke lade sig lade sig besmitte af politiske handler.

Så kom revolten

Issam al-Erian og mange af hans medkæmpere oplevede opstandens første dramatiske dage i fængsel. Siden deres løsladelse forsøgte de at skabe orden i egne rækker. At genfinde deres egen stemme. At deltage aktivt.

“Jeg havde ikke regnet med så stor en oprørsbevægelse”, siger al-Erian. På Tahrirpladsen råbte de yngre muslimske brødre højt om Mubarak's afgang, men de dominerede ikke protesten. De knælede regelmæssigt i bøn med titusinder, men de holdt ikke prædikener. De var med ved samtalerne med de nye militære magthavere, men kun blandt mange andre oppositionelle. De tal-

te med modtageren af Nobels Fredspris, Mohammed ElBaradei og dennes allierede, men de førte ikke det store ord. Og deres krav afveg ikke fra de andre oppositionelles.

Fra Iran kom varme hilsener til den ‘islamiske revolution’, som det Muslimske Broderskab forarget afviste. Al-Erian rådede i stedet det ‘iranske regime’ til at feje skidtet efter præsidentvalget i 2009 væk fra egen dør.

Er det alt sammen kun tilsløring? Måske. Selvfølgelig er det i de muslimske brødrers interesse ikke for øjeblikket at gå i front og hejse deres grønne flag med de to krydsede klinger for islam. Selvfølgelig kan bevægelsen ved ethvert kommende valg iværksætte islamisk mobilisering. Erobringen af de 88 parlamentspladser i 2005 peger på, at sekulære partier ikke råder over lignende midler. Broderskabet tilskrives mulighed for at vinde 30 procent af stemmerne.

Det Muslimske Broderskab kan vente i modsætning til ElBaradei, for hvem denne opstand kan blive den sidste chance i hans politiske karriere.

Men måske spiller også frygten for egen courage en rolle. Det Muslimske Broderskab ved, at når det træder ud af forbudszonen, må det gøre op med manglen på profil. Det kan ikke længere harmonisk sværge til det moralske imperativ, men må have et politisk program. Det må udvikle sig fra bevægelse til parti.

TEMA: RELIGION I INTERNATIONAL POLITIK

Hvad der så sker, kan det skue mod Marokko og Algeriet og mod Bahrain eller Tyrkiet efter. Islamister strides og deler sig.

I muslimske lande konkurrerer i dag mindst to og mange steder fire islamistiske partier om den sande linje. Konservativ muslimske brødre strides med Tyrkiets Tayyip Erdogan. De ser ham som en afskrækkende succesrig afvigelse fra den islamistiske bevægelse. Og som før trues Egyptens Muslimske Broderskab, som da det konservativt islamiske Wasat Parti blev grundlagt for nogle år siden.

Til brødrenes held forbød Hosni

Mubaraks regime straks udbryderne – og fodrede således skrækuhyret. Men kun otte dage efter herskerens fald, trådte dommerne igen sammen og tillod Wasat Partiet. Dermed har de Muslimske Brødre allerede fået politisk konkurrence, endnu før de overhovedet er blevet et parti.

Michael Thumann er bureauchef for Die Zeit i Mellemøsten med base i Istanbul. Dette er en opdatering til Udenrigs af hans reportage fra Kairo i den tyske ugeavis 10. februar 2011.

(Oversat fra tysk af Vibeke Sperling)